

LATVIJAS REPUBLIKAS MINISTRU KABINETS

2020. gada
Rīgā

Rīkojums Nr.
(prot. Nr. . §)

**Par valsts pētījumu programmu
"Covid-19 seku mazināšanai"**

1. Saskaņā ar Zinātniskās darbības likuma 13. panta otrās daļas 3. punktu un, pamatojoties uz Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumu Nr. 560 "Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība" 4. punktu, apstiprināt valsts pētījumu programmu "Covid-19 seku mazināšanai" (turpmāk – programma).

2. Noteikt Izglītības un zinātnes ministriju par atbildīgo un Veselības ministriju par līdzatbildīgo institūciju programmas īstenošanā.

3. Programmas kopējais finansējums ir 5 000 000 *euro*, un tās īstenošanas laiks ir 2020. gads. Programmu finansē no Izglītības un zinātnes ministrijas valsts budžeta programmas 05.00.00 "Zinātne" apakšprogrammas 05.12.00 "Valsts pētījumu programmas" līdzekļiem.

4. Programmas virsmērķis ir ierobežot Covid-19 infekcijas slimības izplatību un aizsargāt iedzīvotājus, lai steidzami atjaunotu ekonomisko darbību un sociāli aktīvu ikdienas dzīvi, īstenojot inovatīvus augstas gatavības zinātniskus projektus.

5. Programmas mērķi – izstrādāt zinātniskas prognozes Latvijai par tālākās rīcības scenārijiem 2020. rudenī, 2021. un 2022. gadā, tajā skaitā, kā pārvarēt jaunus saslimšanas uzliesmojumus, īstenojot pētījumus trīs tematiskajās jomās:

5.1. veselības aprūpes un sabiedrības veselības risinājumi, tostarp jaunas metodes Covid-19 ārstēšanai un diagnostikai, jauni ārstniecības līdzekļi, faktoru izpēte, kas nosaka uzņēmību pret infekciju, slimības uzliesmojumus, ietekmē slimības diagnostiku, norisi un terapiju, pēcinfekcijas sekas, vīrusa klātbūtnes noteikšana ārējā vidē, un skartajā mājāsaimniecībā esošajos istabas dzīvniekos, klīniskie, epidemioloģiskie un sabiedrības veselības pētījumi;

5.2. inženiertehniskie risinājumi, tostarp cilvēka drošuma palielināšanai, infekciju slimības ātrai noteikšanai, individuālo aizsardzības līdzekļu izstrādei, testēšanai un sertificēšanai, attālināto pakalpojumu nodrošināšanai nozarēs un IKT izmantošanai izglītības procesā;

5.3. tautsaimniecības un sabiedrības labklājības risinājumi, tostarp ekonomikas noturība pret epidēmijām un pandēmijām un pēckrīzes atīstības iespējas, kā arī sabiedrības uzvedības modeļi un psiholoģiskā noturība krīzes apstākļos, izglītības nozares un vērtību transformācija.

6. Lai sasniegtu programmas mērķus, noteikt šādus programmas uzdevumus:

6.1. monitorēt un prognozēt Covid-19 izplatību, uzliesmojumus, izmantojot epidemioloģisko informāciju, molekulāros datus un modelēšanu, izstrādāt un ieviest jaunas metodes Covid-19 prognozēšanai un monitorēšanai, lai mazinātu infekcijas izplatību, laikus identificētu un novērstu jaunus uzliesmojumus, kā arī paaugstinātu gatavību citu līdzīgu slimību uzliesmojumu gadījumos un sezonālas Covid-19 izveidošanās iespējai, veikt visaptverošus epidemioloģiskos pētījumus SARS-CoV-2 vīrusa klātbūtnes noteikšanai ārējā vidē un SARS-CoV-2 vīrusa skartajā mājsaimniecībā esošajos istabas dzīvniekos, lai izprastu, kādi varētu būt optimālie drošības pasākumi, lai pēc iespējas mazinātu apkārtējās vides, kā arī istabas dzīvnieku ietekmi uz vīrusa turpmāko izplatību, un izstrādātu rekomendācijas infekcijas ierobežošanai; veikt epidemioloģiskos un imunoloģiskos pētījumus, lai novērtētu kolektīvās imunitātes veidošanos;

6.2. veidot Covid-19 pacientu bioloģiskā materiāla un paraugsaistīto datu biobanku, veikt standartizētu visu paraugu analīzi, lai noskaidrotu bioķīmiskos, ģenētiskos, citus molekulāros un imunoloģiskos faktorus un uz iegūto datu bāzes pamata izveidot Latvijas zinātniekiem un mediķiem pieejamu datu apstrādes platformu turpmākajai pētniecībai un izmantošanai ārstēšanas procesā;

6.3. noskaidrot sociāli demogrāfiskos, klīniskos, bioķīmiskos, molekulāros un imunoloģiskos faktorus, kas ietekmē cilvēku uzņēmību pret vīrusu, slimības diagnostiku, norisi, terapijas iznākumu un pēcinfekcijas sekas, lai uzlabotu diagnostikas un ārstēšanas efektivitāti, izstrādātu diagnostikas metodes, klīniskos algoritmus un klīniskās vadlīnijas; veikt klīniskos pētījumus sadarbībā ar Pasaules Veselības organizācijas klīnisko pētījumu "*Solidarity*";

6.4. izstrādāt jaunus ārstniecības līdzekļus un vakcīnas, tajā skaitā, piemērojot esošos medikamentus Covid-19 un tās izraisīto komplikāciju ārstēšanai, iekļaujot translācijas pētījumus;

6.5. veikt sabiedrības veselības, tajā skaitā sabiedrības sociāli-psiholoģisko aspektu izpēti, lai noskaidrotu veselības sistēmas drošumspējas paaugstināšanas iespējas, kādas pieejas ir atbilstošas veselības aprūpes pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšanai, ātrai un efektīvai sabiedrības iesaistei un līdzdalībai infekcijas izplatības mazināšanā, kā arī izstrādātu rekomendācijas un vadlīnijas psiholoģiskās noturības stiprināšanai, izdegšanas novēršanai noteiktām sabiedrības grupām pandēmijas apstākļos, rezultējoties pretpandēmijas pieeju izstrādē;

6.6. izvērtēt optimālās tehnoloģijas cilvēku drošuma palielināšanai epidēmijas laikā un izstrādāt kustības monitoringa un mobilās informēšanas risinājumus, ātrās diagnostikas un ārstniecības iekārtu prototipus;

6.7. veikt pētījumus par optimālām infekciju izplatīšanās ātrās noteikšanas metodēm, individuāliem un kolektīviem aizsardzības līdzekļiem un tehnoloģijām vīrusa efektīvai iznīcināšanai telpās un vidē, sniedzot konkrētas zinātniskos pierādījumos balstītas rekomendācijas par optimāliem individuāliem un kolektīviem aizsardzības līdzekļiem pret infekciju, kā arī aizsardzības līdzekļiem darba vietā un sabiedriskajos transporta līdzekļos, tostarp, to testēšanu un sertifikāciju;

6.8. veikt pētījumus, attīstīt un veidot risinājumus par:

6.8.1. optimālajām attālināto pakalpojumu nodrošināšanas pieejām galvenajās tautsaimniecības nozarēs, kibernetiķu, lielajiem datiem, kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu uzņēmējdarbībā krīzes apstākļos. Sniegt konkrētas rekomendācijas par valsts apmaksāto telemedicīnas pakalpojumu attīstīšanu, optimālām jauna formāta digitalizētām darba vietām, par jaunām individuālā un kolektīvā darba pieejām, sabiedriskā sektora darbu digitālajā formātā, kā arī izstrādāt attālināto pakalpojumu sniegšanas standartus vai pilnveidot esošos pakalpojumus kvalitātes un drošības nodrošināšanai;

6.8.2. informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanai digitālas un virtuālas telpas pielietošanai mācīšanās procesa modernizēšanai un izglītības inovāciju ieviešanai, kā arī mērķtiecīga pedagoģiskā atbalsta nodrošināšanai, mācīšanās analītikas un zināšanu apguves rezultātu monitoringam;

6.9. veikt pētījumus un veidot risinājumus par Latvijas ekonomikas noturību pret pandēmijas izraisīto krīzi un pēckrīzes attīstības iespējām, par optimālu zināšanu pārnesi attiecībā uz krīzes situācijas rosinātajām inovācijām un dot konkrētu novērtējumu globālo ķēžu perspektīvām un Latvijas nodrošinājumam ar kritisko infrastruktūru un materiāliem;

6.10. veikt pētījumus, attīstīt un veidot risinājumus par:

6.10.1. Latvijas sabiedrības uzvedības modeļiem, sociālajiem procesiem krīzes apstākļos un vērtību transformāciju, tajā skaitā darba un privātās dzīves saskaņošanas iespējām, vardarbības izplatību ģimenēs, nodarbinātības izmaiņu ietekmi un darba devēja lomu attālināto darba formu attīstībā un drošas darba vides nodrošināšanā, valsts un pašvaldību sniegtā sociālā atbalsta pasākumu efektivitāti un pārklājumu un būtisku sociālo pakalpojumu (piemēram, veselības aprūpes, izglītības, sociālie pakalpojumi) ierobežojumu ietekmi uz iedzīvotājiem; krīzes īstermiņa un ilgtermiņa psiholoģisko ietekmi uz indivīdu un ģimenēm starppaudžu griezumā, kā arī tālmācības un tehnoloģiju bagātinātās mācīšanās pieejām;

6.10.2. optimālām pieejām sabiedrības medijpratības veicināšanai un viltus ziņu novēršanai, kā arī sabiedrības pilsoniskās atbildības un līdzdalības veicināšanai, stratēģisko komunikāciju pandēmijas izraisītām krīzēm, tajā skaitā veikt novērtējumu par informācijas kanālu un informatīvā atbalsta pasākumu efektivitāti;

6.10.3. izglītības nozares digitālo transformāciju visu līmeņu izglītībai, pielietojot mākslīgā intelekta un paplašinātās realitātes tehnoloģijas, kā arī inovatīvas pieejas mācīšanās rezultātu monitoringam, mācīšanas stratēģijām un dizainu prasmju apguvei digitālā un virtuālā vidē, tostarp jaunām metodēm un risinājumiem tradicionālo, digitālo un nododamo prasmju, kā arī sociālo kompetenču attīstībai.

7. Programmas īstenošanā noteikt šādus kopīgus (horizontālos) uzdevumus:

7.1. attīstīt starpdisciplināras starptautiski konkurētspējīgas zinātnieku grupu programmas tematiskajās jomās, kuras zinātniskajā darbībā izmanto jaunākās pētniecības metodes un tehnoloģijas;

7.2. attīstīt zinātnisko grupu sadarbību ar attiecīgo tautsaimniecības nozari;

7.3. veicināt starpinstitucionālu sadarbību programmas mērķu sasniegšanai;

7.4. iesaistīties starptautiskās sadarbības tīklos un konsorcijs, īpaši Covid-19 saistītajās jomās, ja tas ir nepieciešams zinātniskā projekta mērķu sasniegšanai;

7.5. sadarboties ar citām Eiropas un pasaules pētniecības organizācijām programmas virsmērķa efektīvākai sasniegšanai;

7.6. nodrošināt zinātniskajā projektā radīto zināšanu pārnesi, rekomendējot konkrētas rīcības un aprakstot to paredzamās sekas, kas izteiktas arī ar skaitliskiem indikatoriem (*key performance indicator (KPI)*):

7.6.1. lai pozitīvi ietekmētu ekonomiku, nodrošinātu un veicinātu ekonomiskās aktivitātes atjaunošanu un izaugsmi pandēmijas un pēc-pandēmijas periodā;

7.6.2. lai nodrošinātu atbilstošu rīcībpolitikas plānošanu konkrētā nozarē un tās ieviešanas izvērtēšanu;

7.7. programmas virsmērķa sasniegšanai zinātnisko projektu īstenošanā nodrošina proaktīvu savstarpējo sadarbību, tajā skaitā nodrošinot pētniecības un operatīvo datu pieejamību visiem programmas īstenošanā iesaistītajiem pētījumu datu apstrādes un analīzes posmos, konsultācijas rekomendāciju un to ietekmes novērtējumu izstrādes procesā, kā arī izstrādājot kopīgus oriģinālus zinātniskos rakstus;

7.8. izmantot atvērtā pirmkoda programmatūras risinājumus un padarīt zinātniskā projekta ietvaros attīstītās programmatūras risinājumus atvērtus tālākām integrācijām;

7.9. nodrošināt pētniecības rezultātu publisku pieejamību, tajā skaitā publicējot rezultātus brīvpiekļuves žurnālos, deponējot jauniegūtus pētniecības datus pētniecības datu repositoārijos;

7.10. nodrošināt zinātniskajā projektā radīto zināšanu pārnesi, iesaistot sabiedrību un veicinot tās izpratni par pētniecības lomu infekcijas izplatības ierobežošanā, kā arī devumu sabiedrībai nozīmīgu jautājumu risināšanā, tajā

skaitā sagatavojot informatīvus populārzinātniskus rakstus par veiktajiem pētījumiem, to rezultātiem un sabiedrības ieguvumiem.

8. Programmas īstenošanas laikā noteikt šādus sasniedzamos rezultātus:

8.1. sniegts pierādījumos balstīto rīcībpolitikas rekomendāciju ekonomiskās atdeves novērtējums un raksturota to potenciālā ietekme uz tautsaimniecību un sabiedrību, sabiedrības veselību, veselības aprūpi, uzņēmējdarbību, nodarbinātību un izglītību;

8.2. izstrādāti vai pielāgoti lietotāju mērķa grupu vajadzībām atbilstoši digitālie risinājumi, ja to paredz zinātniskā projekta mērķi;

8.3. citi specifiskie rezultāti atbilstoši katra programmas uzdevuma mērķim.

9. Programmas īstenošanu bez papildu finansējuma piešķiršanas var pagarināt līdz trīs mēnešiem, ja tas ir nepieciešams programmas un tās projektu rezultātu nostiprināšanai un publiskošanai.

Ministru prezidents

A. K. Kariņš

Izglītības un zinātnes ministre

I. Šuplinska

